

Názov práce: *Nalezení ideálního místa a návrh budovy i okolí Národní knihovny*

Diplomantka: Bc. Petra Pekarová

Konzultanti: Ing. arch. Michal Kuzemský a Ing. arch. Petra Kunarová

Ústav urbanismu, FA ČVUT, 2019

Zadanie malo 3 úlohy, hodnotím ich postupne takto:

1/ výber ideálneho miesta pre Národní knihovnu (NK)

Pred reprezentatívnym harmonickým a bezkonfliktným miestom je ako ideálnemu daná prednosť disharmonickému a konfliktnému miestu okolo magistrály na rozhraní dvoch mestských častí, kde by nová budova NK iniciovala budúci spoločensko-kultúrny rozvoj. Podobne na tejto parcele – v blízkosti Muzea hl. města Prahy – IPR navrhoval novú budovu galérie pre Slovanskú epopej – hoci bez úpravy magistrály. Autorka naopak zvolila už známe a diskutované dopravné riešenie ktoré estakádu mení na pozemné komunikácie okolo riešenej parcely. Zlepšenie každodenného problému prostredníctvom zmeny dopravnej infraštruktúry a mimoriadnej architektonickej úlohy je inšpirujúci kultúrny a mestotvorný krok! Otázka je, či je toto riešenie ideálne aj pre novú budovu NK a jej vzťah ku Klementinu a depozitu v Hostivaři...? To je prvá otázka pre diplomantku, pretože sa jej v texte ani výkresovej časti vôbec nevenovala, hoci to bolo predmetom zadania.

2/ návrh budovy NK vo vzťahu k 3/ návrhu okolia

LOKALIZÁCIA:

Umiestnenie novej budovy na os Muzea hl. města Prahy považujem za dobré rozhodnutie, ale diplomantka opomenula upresniť, že na os je situované iba čelné krídlo novej NK, zvyšok stavby je vyosený, čo chápem ako jednu z priestorových poínt návrhu, neviem ako to chápe ona, keďže to nikde nekomentuje ani neinterpretuje.

PRIESTOR, KONŠTRUKCIA, FORMA

Novú budovu NK diplomantka navrhuje ako hybrid centrálnej, konštrukčne aj priestorovo nezávislej veže (valec), predsunutých troch krídiel (hranoly) a oplotenej záhrady (stena s pobytovými nikami). Toto riešenie je vlastne rozposúvaná *Štokhlomská verejná knižnica* od Gunnara Asplunda z roku 1920, ktorú švédski historici architektúry považujú za svoj moderný „národný romantizmus“. Asplund navrhol hlavnú rotundu s prázdny m stredom a troma nahor ustupujúcimi galériami s knižnými regálmi po obvode ako zaklenutú

centrálu zaliatu svetlom. Diplomantka do centra súčasnej knižnice vhodne vložila valec roboticky obsluhovaného depozitu. Všetka ostatná prevádzka z neho čerpá a odohráva sa okolo neho – ako okolo verejnosti neprístupného zdroja.

To, že za všetkými knihami je v súčasnej knižnici treba chodiť na jediné výdajné miesto na poschodí ide proti povahe centrály aj proti povahe robotizovaného depozitáru. Robotizovaná obsluha by mohla expandovať z depozitu a podieľať sa na vzniku súčasnej architektúry. V navrhovanej vertikálnej štrbine, ktorá delí knižné silo od pobytových priestorov knižnice, mohli robotické ramená podať vybrané knihy na niekoľko obsluhovaných miest kam sa zbiehajú hlavné radiály.

Je ilúziou domnievať sa – ako tvrdí diplomantka – že úlohou prázdnej úzkej štrbiny je stavbu osvetľovať, ak prebieha vertikálne ôsmymi poschodiami. Asplund nechal už svoje tri galérie ustupovať smerom nahor, aby osvetlil centrálny priestor. Takto navrhnutá cezúra nemá šancu osvetliť spodné poschodia, preto nie je jasné, prečo by nemohla obsahovať expandujúce iné programy či výtvarné inštalácie...

DISPOZÍCIA a ROZVRH

Na rozdiel od Asplundovej romantickej zaklenutej stavby s takmer chrámovou dispozíciou, kde svetlo robí pod kupolou divy, diplomantka rozvrhla obvodové okružia pôdorysov radiálne v duchu mladšej budovy: *Centrálnej knižnice v Manchesteri* od architekta E. Vincenta Harrisa z rokov 1930-34, ktorá odkazuje na rímsky Panteón. To je vhodné riešenie, ale aj ono pracuje iba s overenými a etablovanými postupmi, ktoré kolážuje a hybridizuje do nového celku. Tomu ale chýbajú kompozičné aj priestorové pointy a esprit projektov, ktoré ich iniciovali a overovali.

Napríklad Asplund situuje svoje tri krídla okolo centrálného valca a tým utvára budove štvorhrannú podnož – krídla centrálu obklopujú. Diplomantka tri krídla vysunula pred ústredný valec a ohraničila nimi vstupné predpolie. Nič by som proti tomuto riešeniu nenamietala, ak by si premyslela napojenia krídiel na centrálu, ktoré v tomto stave považujem za veľmi problematické a aj orientáciu krídiel.

Smer východného krídla určila zjavne vedľajšia budova, aby mohla vzniknúť bočná ulica. Ale západné krídlo je (ako pozostatok Asplunda?, klasicizmu?, funkcionalizmu?) rovnobežné s východným, hoci pozemok mu dovoľoval smerovať aj diagonálne/radiálne a tým reagovať na radiály interiéru aj vymedzovať vnútornú záhradu, ktorú by tak nebolo treba obostávať zo západu samostatnou stenou. Ale zasa – západný záhradný múr s nikami na sedenie je podľa mňa jediným autentickým autorským prínosom celého projektu – je to

pozoruhodné priestorové rozhranie medzi mestom, záhradou a knižnicou – teda bola by ho škoda. Pre mňa je to druhá dôležitá priestorová pointa tohto návrhu. Vráťane toho, že prichádzajúcich uvádza do záhrady, ktorá nesie meno po známom bábkovom filme Jiřího Trnky *Zahrada* z roku 1974, ktorú mnohí nenazveme inak ako *Tajemná zahrada / The Secret Garden* (1911) v zmysle mnohokrát sfilmovanej rozprávkovej knihy anglickej spisovateľky Frances Hodgson Burnett – o tom však diplomantka, ktorá film nevidela a knihu nečítala, ani netuší.

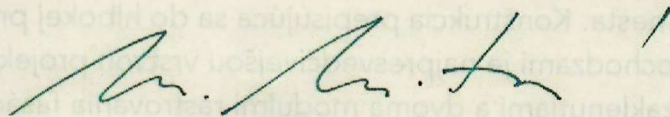
Teda druhá otázka: ak je priečelné krídlo knižnice v parteri otvorené pre verejnosť kaviarňami, prečo sa toto krídlo neotvára prevádzkovo aj nabok – smerom k pobytovému záhradnému múru? – veď tento múr je tiež prístupný verejnosti a teda potrebuje zázemie aj ponuku kaviarní v čelnom krídle.

Radiálne dimenzované konštrukcie aj dispozície obsluhovaných aj obsluhujúcich priestorov NK sú generálne rozvrhnuté vhodne. Ale keďže výkresová dokumentácia, ktorú som mala k dispozícii, nie je kótovaná ani neobsahuje legendu s rozpisom miestností dovoľm si nevenovať sa dispozíciám podrobne, pretože neobsahuje ani len diagramy rozvrhu funkcií, ktoré boli predmetom zadania. Nie je zrejmé, na akú knihovnícku/administratívnu prácu sú určené prepojitelné pracovne s 2/4 alebo 3/6 pracovnými miestami. Ani nie je jasné, na aké typy tlačí s akým stupňom ochrany je určený ústredný knižný depozit. **Teda predpokladám, že diplomantka tieto údaje doplní v prezentácii k obhajobe a komisia ich posúdi.**

Materiálové riešenie kombinujúce oplechovaný depozit, farbený betón vo všetkých ostatných priestoroch a temné kopilitové priečelné krídlo zodpovedá hybridu budovy, člení komplex na časti, odkazuje na priemyselné stavby (teda aj na infraštruktúru ktorej zmenou projekt začal), ale výsledný návrh sa nevie rozhodnúť, či chce byť temne ale blýskavo technicistný alebo pracovať s prevahou matného tónovaného betónu evokujúceho kostru dávno opusteného mesta. Konštrukcia prepisujúca sa do hlbokaj priestorovej fasády s exteriérovými ochodzami je najpresvedčivejšou vrstvou projektu. Ak autorka pracuje so zaklenutiami a dvoma modulmi rastrovania fasád, sú vzťahy častí a celku kompozície kľúčové. Ak necíti vyváženosť či predimenzovanie hmôt, kvitnúce čerešne v záhrade ju nezachránia. Projekt by potreboval ešte premyslenie, dôsledné rozpracovanie a dokončenie vrátane ujasnenia kultúrnej úlohy na mieste trpiacom nekultúrnymi zásahmi.

Závery: Autorka tvrdí, že veža je symbolom Národnej knihovny – pletie si pojmy. Symbol je znak s dohodnutým významom: zatiaľ sme sa s obyvateľmi európskych miest nedohodli, že veža symbolizuje knižnicu, pretože obvykle ukazuje na výhľad na mesto ak je profánna alebo ukazuje k nebu, ak je to sakrálna veža-zvonica (indexový znak). NK je navrhnutá tak, že nebyť čelného nápisu, môže to byť akékoľvek silo + administratíva v čerešňovom sade. Nebyť záhradnej arkádovej steny: ak niečo môže ako index ukazovať na túto stavbu ako na miesto čítania a kníh, je to práve stena s nikami odkazujúca nie len na **vita activa** ale aj na **vita contemplativa** či už ide o sakrálnu alebo profánu stavbu v Európe aj mimo nej. Ale – a to je moja posledná otázka –: **ako priestor a tektonika arkádovej záhradnej steny súvisí s tektonikou a priestormi knižnice a administratívy? Prečo je taký obrovský rozdiel medzi nikou v stene a čítárňou/pracovňou v budove? (Ak poznáme napríklad aj Louis I. Kahnove riešenia knižníc, na ktoré sa dá novo nadväzovať?) Alebo tie sa už do koláže zmestili iba po obvodě pozemku?**

Projekt odporúčam k obhajobe. S ohľadom na povahu návrhu, nedotiahnutú výkresovú dokumentáciu a nedostatočný textový výklad riešenia navrhujem hodnotenie C a dúfam, že ak doplnená prezentácia a obhajoba komisiu presvedčí, prispeje skôr k zlepšeniu než k zhoršeniu výsledného hodnotenia. Celkom bokom nechávam nevhodné jazykovú stránku textu (niektoré vety a ich fragmenty sú celkom nezmyselné). Textový hybrid už nie je po slovensky a ešte nie je po česky, čo je síce vlastnosť prejavu niektorých súčasných ústavných činiteľov, ale o to je to horšie.

V Bratislave, máj 2019

doc. Ing. arch. Monika Mitášová, PhD